

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Această carte a apărut cu sprijinul financiar acordat de
Consiliul Artelor din Suedia.

KULTURRÅDET

Aris
Fioretos
Mary

Traducere din suedeză și note de
ELENA-MARIA MOROGAN

HUMANITAS
fiction

Redactor: Ștefania Nalbant
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Andreea Niță
DTP: Radu Dobreci, Carmen Petrescu

Lucrare executată la Tipografia Real

ARIS FIORETOS

MARY

Copyright © Aris Fioretos, 2015

Published by agreement with Hedlund Literary Agency.

All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2017, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

FIORETOS, ARIS

Mary / Aris Fioretos; trad. din suedeză și note de Elena-Maria Morogan. –

București: Humanitas Fiction, 2017

ISBN 978-606-779-210-2

I. Morogan, Elena-Maria (trad.; note)

821.11

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372 743 382 / 0723 684 194

*...ce vag contur
de craniu și de inimă are.¹*
LORCA

1. Federico García Lorca, „Cântec oriental“, din vol. *Romancero țigăn și alte poeme*, în *Biblioteca pentru toți*, trad. Teodor Baș, Editura Minerva, București, 1977.

PRIMUL GOLF

Dacă mă ridic pe vârfuri, ajung până la fereastra de mărimea unei coli de scris. Sub ea se văd dăre de umezeală – de parcă peretele ar transpira. Fereastra se află sub tavan, în ungherul cel mai îndepărtat. Cred că e din cauza luminii; aici pare mai bine cu mai puțină lumină. Când privesc afară, văd mormintele și apoi marea, milă după milă. Uneori e cenușie, alteori, lucioasă ca oțelul, cel mai adesea, albastră sau verde și neliniștită. Dacă închid ușa, vântul rămâne în urmă, dar când bate, zăvorul scârțâie. De aceea am înfășurat o bucățică de pansament în jurul lui. Ajută o vreme, pe urmă scârțâie din nou. Altfel, se aud doar valurile. Vuiesc așa de regulat, că sunetul pătrunde în corp. Acum valurile respiră în mine ca un plămân uriaș.

Păsările țipă în ravenă, deși au trecut mai multe ore de când a fost aruncat gunoiul. După ce au terminat de ciugulit, rup și trag de resturi, se ciorovăiesc, își iau zborul cu câte o zdreanță sau cu un os în cioc. Sălbatic, ca niște copii de școală. De îndată ce soarele apune, se liniștesc. Atunci țopăie pe stânci, își netezesc penele, pândesc noaptea care vine odată cu șobolanii. Fără zgomot și fără treabă, un pic trufașe. Dar n-a fost așa după vizita de astă-seară. Acum fac tărațoi, ca și cum ar discuta despre adevărata semnificație a gunoiului.

Nu trebuie să uit mirosurile. Sunt tot felul de miasme. De gunoaie, de alge, de pește putrezit, de tencuială mucegăită. Dar mai ales de sărătură. Spuma mării e purtată de vânt uimitor de departe. Când se așază, se lipește de pervaz și de clanțe, de

păr și de haine. Sarea e uscată, aproape ca o pudră, și dacă o freci între degete miroase neașteptat de urât. Toată iarna, umezeala n-a vrut să dispară. Tot ce atingeam era acoperit ca de-o mâzgă. Pe urmă s-a schimbat vremea și astăzi, în ultima zi din aprilie 1974, a mai rămas doar sarea.

E greu să fac rost de hârtie, așa că scriu pe ce nimeresc: o revistă de benzi desenate, așa de veche, că desenele abia mai pot fi distinse, câteva etichete de pe cutiile de conserve, pagini de ziar care miros a pește, pachete de țigări întoarse pe dos... Data o scriu pe ambalajul unei ciocolate. Am găsit ciocolata de Crăciun, când făceam curat în bucătărie. Nimănui nu-i venea să-și creadă ochilor. Apoi am desfăcut pachetul și am văzut cât de uscat era conținutul. Parcă ai fi mestecat nisip. Nici măcar Băiatul nu a vrut să mănânce firimiturile brune; și se făcea sete doar privindu-le. Nu știu cine o pusese în punga cu mâncare din săptămâna respectivă, dar ciocolata se afla acolo, la fund, sub pachetul cu orez. Se scrie neașteptat de bine pe dosul hârtiei poleite.

După ce îndoi și rup bucățile de hârtie în așa fel încât să aibă toate aceeași mărime, aștern înghesuit cuvintele, la fel de încăpățânată ca femeile care murmură rugăciuni în biserica plină de fum. Câtă vreme un petic de hârtie e urmat de altul, nu simt nici o spaimă, nici un regret. Când nu mai e loc, bucata de hârtie ajunge printre celelalte, în cutia de metal pe care am primit-o la înmormântare. Acolo se află ele, strâns legate și totuși separate, ca semințele de rodie, cu toate că nu seamănă deloc cu acestea. Pentru a le ține în ordine, am făcut șapte grămezi, una pentru fiecare întrebare de pe lista lui Dimos.

Uneori mă întreb ce fac, apoi înțeleg că nu am de ales. O să sune ciudat, dar numai eu pot povesti care mi-a fost sfârșitul.

SEMINȚELE DE RODIE

I

În ultima fotografie din noiembrie port geaca de jeans, un pulover pe gât și genul acela de pantaloni pe care Stella îl numește *slacks*¹. Pantofi cu toc jos și o geantă de postav pe umăr. Dacă cea mai bună prietenă ar vedea fotografia, ar presupune că am greutatea normală, două kilograme peste cincizeci. Însă eu mă simt gata să pocnesc. Fața îmi e mai rotofeie decât astă toamnă, când am intrat pe porțile universității. Chiar și gâtul pare mai plin, poate din cauza puloverului pe gât. Sprâncenele sunt două trăsături late de pensulă, buzele strânse. Gura mă face să par stăpânită – sau „rezervată“, cum spune Dimos. În fotografie, scriu într-un caiet pe care îl sprijin pe picior. Trunchiul mi-e răsucit într-o parte, sunt umbre multe și ciudate, pentru că lumina vine din surse diferite – felinare și vitrine, poate și un proiector. Sub fotografie cineva a notat: *Infirmă*.

Am fost botezată Maria. Așa stă scris pe buletinul de identitate pe care l-am pus pe polița din bucătăria lui Dimos. Actul arată că am împlinit douăzeci și trei de ani. Acum câțiva ani nici nu puteam să-mi imaginez cum e să fi așa de bătrân; acum sunt studentă la arhitectură în ultimul an. Nu mai rămâne decât lucrarea de diplomă. Va trata despre locuințele multifamiliale în mediul urban, dar n-am prea avansat. Nu știu dacă voi fi proiectant de case, arhitect peisagist sau arhitect obișnuit. Bănuiesc că voi fi arhitect obișnuit; oricum, asta mi-aș dori. Când

1. Pantaloni lejeri (în engl., în orig.).

eram mică, eram numită Fiica sau Gărgărița, uneori Fata Polio – boala îmi explică șchiopătatul. Mi s-a mai spus și altfel, dar nu vreau să dau amănunte. Dimos îmi zice Mary. De aici înainte așa mă voi numi.

Mary. Cea rezervată.

În fotografie nu se văd niturile de deasupra buzunarului stâng al gecii. Mi le-am pus după ce-am fost la medic – câteodată pot fi superstițioasă. E ciudat, dar sunt cuprinsă de o vagă neliniște, mă simt de parcă aș purta un soare sub diafragmă, tremurător ca un pumn strâns de bucurie.

Este ora șapte seara când mă trezesc. N-aveam de gând să dorm, dar, când m-am întors de la doctor, corpul îmi era greu ca pământul ud, iar capul ușor ca eterul. A fost de ajuns să mă întind pe pat.

Acum îmi dau seama că am dormit fără vise, fără amintiri, ca și cum trupul avea nevoie să se odihnească după sarcina de a fi om. Partea lui Dimos de pat e goală. De miercuri iubitul meu e la Politehnică. Azi-dimineață a fost acasă ca să facă duș și să-și ia niște lucruri. Știa că mă duc la doctor după prânz, deși încă mai crede că e vorba de durerile de încheieturi. Îi voi povesti peste puțin timp, când ne vom vedea. În tavan se rotesc palele ventilatorului, leneș, dar metodic. Chiar dacă a venit toamna, zilele sunt calde, mai ales în cuptorul ăsta de apartament. Dacă îmi țin răsuflarea suficient de mult, îmi apar broboane de transpirație la rădăcina părului. După o clipă, se formează o picătură destul de mare ca să alunece pe tâmplă. Curge pe după ureche, mă gândilă un pic și apoi dispare în puful de pe ceafă.

Prelingerea aceasta îmi amintește de fotografia pe care am văzut-o în ziar acum câteva zile, după prima vizită la doctor, atunci când lăsasem doar o probă. Un băiat stătea cu o pătură pe umeri și cu ochii holbați, iar lacrimile săpaseră riduri pe fața incredibil de murdară. Obrajii lui păreau un ținut devastat.

În brațe ținea un boț murdar. Abia când am citit textul am înțeles ce era. *Băiețel de șase ani cu ursulețul lui. A supraviețuit incendiului care i-a răpit întreaga familie.*

Am plâns ca un copil.

Dacă strada Olympia ar fi în flăcări, m-aș arunca fără să șovăi în marea de foc să salvez locatarii – chiar dacă nimeni nu-mi va mulțumi, în orice caz, nu mama, și chiar dacă a trecut mult timp de când fratele meu vitreg, Theo, a părăsit țara. Și totuși, în urmă cu doar câțiva ani nu-mi doream nimic mai mult decât să rămân orfană. Orice, doar să nu mă mai sufoc în această versiune privată a bisericii, familiei și a sfintei noastre nații, cum spun militarii.

Sentimentul acesta n-a dispărut până nu m-am mutat cu Stella. Nu, nu e așa. De fapt, a durat până la tipul cu coadă de cal. Îl văzusem cu prietenii lui pe coridoare sau în holul de la intrarea principală, unde se vând cursuri la mâna a doua. Și am observat că mi-a aruncat o privire. Dar adevărul e că nu m-am mai gândit prea mult la el, așa că atunci când, la începutul anului universitar, a traversat bulevardul și a venit drept la mine, am fost așa de uimită, că nu am înțeles ce-mi spunea. Tocmai mă despărțisem de Stella și mă pregăteam să intru pe poartă, când mi s-a adresat. Părea de două ori cât oamenii obișnuiți, ceea ce nu ușura situația. M-am scuzat, fără să-l ascult. Cursul a început, sunt grăbită, altă dată – cuvinte de genul ăsta. Probabil era semnul unei conștiințe încărcate. Oricum, înainte să intru în clădirea principală, m-am întors și l-am văzut stând acolo unde îl lăsasem. Ca și cum ar fi prins rădăcini. Aceasta avea să fie prima imagine a lui Dimos. Și cu timpul totul în jur a pălit – palmierii rufoși, tomberoanele de gunoi, dezordinea de lângă poartă. A rămas doar această siluetă decupată a personajului: perplex, nemișcat, un bărbat cât un copac.

Cineva a povestit că era activ în organizațiile studențești și uneori se întâmpla să mă izbească un val de căldură gândindu-mă cât de pierdut stătuse acolo, lângă intrare. Oricum, imaginea a început să se șteargă. De altfel, eram împreună cu unul

dintre colegii Stellei de la Facultatea de Engleză, ceea ce pentru o vreme a provocat oarecare dezordine în existența noastră. Îl chema Antonis, însă el nu are aproape nimic de-a face cu istoria de față.

În primăvară, l-am descoperit din nou pe tip. Era la restaurantul cu autoservire de vizavi de Muzeul Național, unde se întâmplă să iau prânzul, dacă nu am putere să merg până acasă. Și dintr-odată mușchiul inimii a început să se comporte ca o vrabie. El stătea în singurul separeu în care se afla un loc liber, cufundat într-un desen și mânca fără să fie atent la ce băga în gură. Nu părea să se fi tuns de când vorbiserăm prima oară; acum mai avea și o barbă ascuțită, ceea ce îl făcea să pară o încrucișare între un călugăr novice și o vedetă rock. Când l-a întrebat dacă pot să mă așez, mi-a răspuns cu un mormăit. S-au scurs zece minute. În juke-box-ul de lângă noi se cânta un hit dintr-un serial american despre o formație de băieți:

*This one thing I will vow ya
I'd rather die than to live without ya¹*

Mâncam în vreme ce Copacul, ocupat cu desenul său, continua să ducă limba la gură, chiar după ce n-a mai fost nimic în farfurie. Era amuzant, dar în loc să râd am studiat pentru prima oară mâinile unui străin. Degetele lungi, musculoase, unghiile uimitor de îngrijite, venele care șerpuiau ca niște viermi printre articulații. Și pistruii, aruncați pe piele ca o pudră foarte fină. Cum nu-și ridicase privirea timp de un sfert de oră, mi-am zis că e de ajuns. Să uiți de tine însuși e un lucru frumos, dar politețea e altceva. Am împins scaunul, însă în loc să-mi văd de drum, m-am aplecat spre el cu tava în mâini.

„Mănânci aer, știi?” Vocea îmi sunase mai aspru decât intenționasem. El a privit la lingură, apoi la mine. O clipă a părut

1. „Singurul lucru pe care pot să-l jur / E că mai bine mor decât să trăiesc fără tine“ (în engl., în orig.).

așa de pierdut, încât mai târziu, când am cercetat amintirea în amănunt, am putut urmări trecerea de la zăpăceală la uimire. Când a înțeles cine eram, a tras adânc aer în piept în mod așa de nereținut, de deschis, că m-am simțit zguduită de un șoc de atracție. Zâmbind, dar nervos, s-a prefăcut că înghite și am înțeles că era mai bine să mă așez din nou. „Iartă-mă.“ Tava a zornăit. „Prima dată am fost un pic nepoliticoasă.“

Asta e tot. Așa am ajuns împreună. Când Copacul și-a rulat desenul, mi-a spus cum îl cheamă. Mai auzisem numele și înainte – cine nu-l auzise? –, deși nu știam că arăta așa. Poate voia să-mi trezească admirația, am gândit. Poate credea că sunt impresionată de faptul că era unul dintre Studenții Liberi. Când m-am prezentat, el a întrebat doar: „Fata Căpitanului?“ Mă așteptasem la multe, dar nu la asta. Vrabia a încetat să bată din aripi și eu am încercat să mă ridic. Orice aș fi răspuns, era greșit. „Se poate începe sau sfârși.“ El a observat că eram perplexă. „Adică, vreau să zic, n-am putea fi unii care încep? Să ne cunoaștem unul pe altul, vreau să zic.“ Fraza era cam ambiguă, dar am pus înapoi tava pe masă. El a băgat o monedă în juke-box și a apăsat pe melodia care tocmai se cântase. „Pot să-ți spun Mary?“

Apartamentul, înainte să-l încui, fără să știu că este pentru ultima oară.

Pereții sunt verde deschis, ca pepenele necopt, pardoseala e de marmură. Într-un colț se află doi bușteni de lemn cu o scândură pe ei, haine acoperă scaunul. Vasul de lângă ușă a fost lăsat de chiriașul de dinainte. E mare, rotund și plin de praf, cu niște trestii uscate ale căror moțuri se decojesc de fiecare dată când se deschide sau se închide ușa. Dimos afirmă că lui îi place să vadă cum plutește puful prin aer, ca niște fulgi de zăpadă uscați, dar eu bănuiesc că e prea leneș ca să arunce trestiile. Pe ușa toaletei atâră geanta mea de postav, lângă ceasul

deșteptător se află *Scrisori din închisoare* și o carte despre rezistența materialelor. O bucată ruptă dintr-o ilustrată a fost pusă ca semn de carte, se vede un pic dintr-o mână și un fruct. În afară de carte și de haine, îmi mai aparține doar una dintre rolele de magnetofon. Ce-i drept, petrec la Dimos mai multe nopți pe săptămână, dar dezordinea e așa de mare, că riști să nu-ți găsești lucrurile dacă le lași. Deasupra mesei de scris, fotografia unui boxer râzând, tăiată dintr-un ziar, se află în tovărășia băiatului murdar de funingine ținând în brațe ursulețul.

Jos, în stradă, ambalează o motocicletă, automobile claxonează și pun frână. Vânzătorul de lozuri strigă câștigurile la extragerea de dimineață, din clădirea vecină răsună gălăgia femeilor care vin să ia rufele spălate. Cineva trage apa în interiorul clădirii, liftul urcă și coboară. Cu toate că ușa băii e închisă, se aude cum picură robinetul, cu lovituri mici, precise, ca de daltă. Când am vizitat apartamentul prima oară, i-am spus că nu era greu să se schimbe garniturile. Dar Dimos a râs doar, cu râsul lui luminos, așa de ușor, încât îmi imaginez că așa ar suna pistruii dacă ar putea râde. Presiunea e atât de slabă, că trebuie să fii fericit pentru fiecare picătură de apă. Locuința se află sus de tot. Când ieși din lift la etajul cinci, trebuie să mai urci alte câteva trepte. Acolo se află două uși. Una duce pe acoperiș, alta la camera lui cu duș și un colț pentru gătit. O cisternă ocupă jumătate din acoperiș, restul e pentru tamburul liftului și terasa care aparține apartamentului. A strâns hainele și farfuriile murdare și a tras jaluzelele cu câteva mișcări puternice, explicându-mi că terasa era motivul pentru care se mutase aici. Cincizeci de metri pătrați sub cer, plini de sfori pentru rufe și antene de televizare. Mai mare libertate nu exista în țara asta.

De îndată ce mă ridic în picioare, sunt silită să mă aplec. Sângele îmi umple creierul precum apa îmbibă un burete. Doctorița spune că amețeala e obișnuită la început. Săptămânile următoare pot fi neplăcute, pe urmă mă voi simți mai bine. Când mi-a trecut amețeala, pun deoparte buletinul de identi-

tate. Legea cere ca toți cetățenii să aibă actele la ei, deși, după Dimos, e mai bine să plătești amenda. „Un om are dreptul să fie anonim.“ Cred că a citit asta la Gramsci. Cel mai adesea, poliția te lasă totuși să pleci.

Derulez caseta. În vreme ce banda fâșie, aprind aragazul. Flacăra fâlfăie, albăstruie ca gheața. Una dintre rodiile de astătoamnă se află pe masă, alături de râșnița turcească de cafea pe care tot Dimos a cumpărat-o. Manivela arată așa de grațios orientală, încât a luat-o fără să se tocmească. Spune că e de ajuns s-o privească pentru a simți aroma de cafea. Mă întreb cât va mai trece până o vom folosi. Rodia s-a uscat așa de tare, că dacă o scuturi, sâmburii sună a gol.

Pe poliță se află un pachet de Santé roșu pe care trebuie să-l fi uitat Dimos. Mai sunt șapte țigări. M-am hotărât să mă las, dar hotărârea se referă doar la cumpărarea de țigări. Îmi aprind una la flacăra aragazului și pun zahăr în cafea. Cafeaua se umflă, apoi zațul se lasă la fund. Gândindu-mă cum va reacționa el la auzul veștii, sunt și nerăbdătoare, și nervoasă. Diafragma îmi pare tot mai mult ca o țesătură tremurătoare de soare. Pe drum spre terasă, apăs pe butonul PLAY.

De când s-a construit clădirea, acum zece ani, în perioada de boom al construcțiilor care a urmat când s-a trecut la liantul pe bază de ciment, gazele de eșapament au ros marmura. Ori de câte ori măturăm, tot e ca și cum ai merge pe un strat subțire de cenușă. Dimos nu vrea să audă – își pune mâinile pe urechi și începe să cânte melodia aia de la Monkees –, dar eu sunt convinsă că marmura a fost tratată greșit. Ea trebuie șlefuită și lustruită, așa încât suprafața poroasă să se închidă cum trebuie. Asta ar trebui s-o știe de fapt orice meseriaș. Mă lipesc cu spatele de cisterna încălzită de soarele după-amiezii. Apa tremură, enormă și totuși ușoară ca fulgul. Cafeaua frige, soarele sclipește în fereastra din față. Pe acoperișul de vizavi, femeile își termină treaba. Amândouă apasă rufele cu bărbia, în vreme ce se îndreaptă cu coșurile pline spre scară. Mă salută; le fac

CUPRINS

PRIMUL GOLF	7
SEMINȚELE DE RODIE	
I. Cine?	13
II. De ce?	32
III. Unde?	89
IV. Ce?	147
V. Cum?	176
VI. Când?	217
VII. ...	259
ALASKA	291